

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA
DE
MORBIS OCCULTIS
ABDOMINIS IN GENERE,
QUAM,
CONSENSU AMPLISSIMI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,
UT
GRADUM DOCTORIS MEDICINAE
ET ARTIS OBSTETRICIAE
RITE CAPIAT,
LOCO CONSVETO PUBLICE DEFENDET
AUCTOR:
GODARDUS GUILIELMUS KOECHERT,
RIGENSIS.

DORPATI,
LITERIS J. C. SCHÜNMANNI.
MDCCXV.

HERL.
APR 21 1815

I m p r i m a t u r :

ea tamen sub conditione, ut, simulac dissertatio haec typis excusa sit et antequam divulgetur, septem exemplaria, quae secundum jussum supremum distribuenda sunt, administrationi Universitatis, cui censura librorum mandata est, tradantur.

Dorpati, d. xvi. Septembris mcccxcv.

Daniel Georgius Balk,

Medicinae et Chirurgiae Doctor, Pathologiae
et Therapiae P. P. O., Instituti clinico-medici,
Instituti, quod asphycticorum curam gerit,
nec non collectionis pathologicae Director,
a Consiliis Collegiorum etc.

Censor.

D 16751

Viro praenobilissimo, experientissimo,
doctissimo,

JOACHIMO nobili DE RAMM,

Medicinae Doctori, Physico civitatis Rigensis etc.

a Consiliis Aulicis Imperialibus,

has

studiorum suorum primitias

D. D. D.

auctor.

Natura sui juris est, nec ingeniis addicta nostris; suosque motus ita occulte peragit, ut nulla alia via investigari facilius possint, quam per observationem, vel per rationem observationis pedissequam.

Bagliv. Prax. med. Cap. 3.

Proëmium.

Parum refert, malene philosophatus aliquis fuerit, an pessime; neminem enim interimunt sophismata. Ast in arte illa, cujus peccata redimi nequeunt, in qua inter vitam et mortem saepissime ambigitur, noxae errorum sunt irreparabiles. Fugienda est scholis egresso licentiosa rationalium nimis medicorum arrogantia, damnandae per mortes experimenta facientium et animas hominum negotiantium (a) empiricorum temerariae periclitationes. Oportet nos e natura hominis sani et vita debili aegrotantium penitus perspectis, firmas elicere regulas, praesertim autem illa medicinae

(a) Plinius histor. natur. Lib. XIX. 1.

I m p r i m a t u r :

ea tamen sub conditione, ut, simulac dissertatio haec typis excusa sit et antequam divulgetur, septem exemplaria, quae secundum jussum supremum distribuenda sunt, administrationi Universitatis, cui censura librorum mandata est, tradantur.

Dorpati, d. xvi. Septembris mccccxv.

Daniel Georgius Balk,

Medicinae et Chirurgiae Doctor, Pathologiae
et Therapiae P. P. O., Instituti clinico-medici,
Instituti, quod asphycticorum curam gerit,
nec non collectionis pathologicae Director,
a Consiliis Collegiorum etc.

Censor.

D. 16757

Viro praenobilissimo, experientissimo,
doctissimo,

JOACHIMO nobili DE RAMM,

Medicinae Doctori, Physico civitatis Rigensis etc.

a Consiliis Aulicis Imperialibus,

has

studiorum suorum primitias

D. D. D.

auctor.

parte, qua ad praesentem conditionem corporis vivi sani, aegri, morituri vel moribundi pervenitur, munitos esse, quo cito, tuto ac jucundo medicinam aegris nostris faciamus. Proverbii loco nec male quidem dici solet: qui bene cognoscit et discernit, bene curat. Quo triplici vero officio quomodo feliciter fungi et possint et debeant medici, praestantissima haec et magnis difficultatibus pressa doctrina, quae in absconditis nos ducit naturae vias, non praeceptis tantum docet, sed multis demum atque sedulo inter se collatis observationibus ostendit. Complures enim morbi pro individuum ratione variant; alii sub larva alterius incedunt; morbi ipsi exitiales vacare interdum discrimine videntur. Ab Hippocratis inde temporibus medici optimi igitur jam conquesti sunt, ut ars, morborum naturam rite dignoscendi, omnium sit difficillima. Et ita res quidem non solum se habet in morbis chronicis, quinque qui, monente

Balkio, praeceptore venerando, ea ex ratione, quod insidiose serpentes receptivitatem corporis organici cum sensilitate debilitent, plerumque tum demum naturam suam hucusque reconditam manifestant, si eum jam fastigium adscenderunt, in quo vix non semper omne medicorum consilium incassum tentatur (b); sed non raro acutorum eadem est occulta ratio. Sic, ut unius tantum generis faciamus mentionem, iam longo adhuc tempore cl. Wienholt (c), inflammationes viscerum abdominalium in febribus bilioso-putridis saepe occultas esse, demonstravit. Neque minus paucos ante annos amicorum quidam, Meredig (d), de inflammatione occulta hepatis verba fecit. Denique nuperrime commilitonum valde dilectus, Riesenkauf, morborum ven-

(b) Beiträge z. Erkenntniss und Heil. langwierig. Krankheiten, 2. Aufl. S. 6.

(c) Diss. de inflammationibus occultis etc., Göt. 1772.

(d) Diss. de occulta et chronica jecinis inflammatione. Dorpat 1811.

tricoli naturam saepe reconditam accusavit
(e). Quibus omnibus commotus sum, ut,
cum materia dissertationis inauguralis mihi
erat eligenda, ex aliis praesentem sumerem.

(e) Diss. de diagnosi difficili morborum quorundam ventriculi. Dorpatii 1875.

Cap. I.

De frequentia morborum occultorum abdominis.

Jure miramur, si in scriptis observatorum sexcenta legimus exempla, quaenam causae morborum, quot eorum formae, sola sectione anatomica post mortem sunt detectae, quarum suspicionem aut prorsus nullam, aut valde ambiguam saltem, cum viveret aeger, medicus etsi experientissimus et summa ingenii acie praeditus, habere potuit. Scripta Morgagnii (f) et Boneti (g) ejusmodi exemplis abundant. Lecturis forte non injucundum fore spero, si species morborum occultorum abdominis, quae in scriptis observatorum fide dignissimorum leguntur, historice recenseam.

Connatam viscerum abdominalium dislocationem universalem,

(f) De sedib. et causis morbor. etc.

(g) Sepulchretum s. anatom. practic.

quae nullo in vita signo praesentiam nuntiavit, referunt Morand (h), Metzger (i), Lobstein (k), Daubenton (l), Sue (m). Dislocationem, aut translocationem partialem, ita ut lien hypochondrium dextrum occupabat, hepar vero in hypochondrio sinistro positum, Mentel (n), Sampson (o), Mohrenheim (p) alique cultri anatomici ope detegerunt in aegris, quorum status aut nulla, aut obscura modo et incerta hujus anomaliae signa edebat.

Quin organon prorsus deficiens absentiam suam nulla ratione indicit. Sic Engel (q) cum Moscoviae artem medicam et chirurgicam in nosocomio Imperiali profitebatur, cadaver aperuit foemininum, quod utero carebat. Partes genitales

(h) *Histoir. de l'Academ. des scienc. Paris 1688.* p. 44.

(i) *Verm. medic. Schrift.* 1. Bd. S. 13.

(k) *Ibid.*

(l) *Allgem. Geschicht. der Natur.* 2. Bd. S. 137.

(m) *Auserl. Abhandl. der Akad. der Wissenschaft zu Paris.* Uebers. von Beer. 2. Bd. S. 315.

(n) *Lectur. choisies de feu Mr. Guy Patin.* Tom. I. p. 155.

(o) *Philosophical. Transact.* Tom. IX. p. 746.

(p) *Wienerische Beiträg.* 2. Bd. S. 305.

(q) *Diss. de utero deficiente.* Regionmont. 1781. c. tabul. aenea.

externae nulla ratione a forma normali aviae erant, vagina autem, membrana tendinosa clausa, aditum in cavum abdominis recusabat. Aderant ovaria et tubae Fallopii, quae tubae superficiei inferiori vesicae urinariae adhaerentes ad ovaria adscendebant eaque fimbriis suis muscularibus amplexantur. Mammae speciosae et sat magnae. Hoc phaenomenon egregie demonstrat, defectum mammarum non esse signum pathognomicum, quo uterus deficiens vita adhuc vigente possit dignosci, uti Plenckio (r) contendere non displicuit. Exempla alia defectus uteri in scriptis Morgagnii (s), Hillii (t), Schmuckeri (u), Thedenii (v) e. s. p. leguntur. Plerumque quidem, restantibus autoribus nunc laudatis, mensium retentio permanens suspicionem defectus huius movere potuisset; sed quot, quaerimus, exstant aliae retentionis catameniorum causae? Insuper non necesse est, menstruatione mulier talis prorsus ca-

(r) Element. medicinae et chirurgiae forensis. p. 111.

(s) De sedib. et caus. morbor. Epist. 46.

(t) Hill de Hillsborough Diss. de utero deficiente.

Prag 1777.

(u) Vermischt. Schrift. 2. Bd. S. 344.

(v) Neue Bemerk. 2. Th. S. 266.

reat, cum multis observationibus pro comperto habeamus, praesente atresia orificii uteri perfecta, fluxum mensium non denegatum fuisse. Ut vero diagnosis defectus hujus muliere adhuc vivente medico pateat, laudatus Engel (x) sequentem proponit methodum: immittatur Catheter vesicae urinae, intestino autem recto digitus, et scrutetur, an digiti apex apicem Cathetri sentire possit, nec ne?

Neque minus hyperplasmata pathologica in abdomine per longum tempus posse abdite latere, tot scriptores testantur. Sic, Titeux (y) sectionem viri instituit, sexaginta quatuor annos agentis, qui usque ad momentum mortis repentinae perquam bene valuit. Secanti statim in cavo abdominis saccus obvenit, texturae crassae et tendinosae, cujus superficiei externae appendices s. lobuli lardacei adhaerebant, cujusque cavum septo membranaceo in duas divisum partes divisum aquam retinebat flavescens.

Gravida triginta circiter annorum, re-

(x) Diss. citat.

(y) Journal de Médecine 1761. Avril.

ferente Moreau (2), justo tempore dolores sensit ad partum, defluentibus aquis, orificio uteri vero permanentemente clauso. Paulo post doloribus post partum modicis afficiebatur, cum sensu gravitatis in regione lumbari conjunctis. Tunc levis haemorrhagia uteri apparuit, quae, lochiorum fluxui valde similis, per sex hebdomadarum spatium continuavit. Per annum optime valuit. Quo vero praeterlapso iterum doloribus vehementibus, haemorrhagia uteri concomitatis adgredebatur, quae post sex hebdomades, uti antea, sponte cessabat, redeunte valetudine non quidem perfecta, sed tamen relativa. Non enim posthaec amplius menstruata fuit et abdomen semper adparuit paulo tumidum. Post triginta duo annos è vita excessit. Abdomine aperto capsula cartilagineo-ossea reperta est, quae ope serrae dissecta foetum maturum nulla ratione ossificatum obtulit, ipsaque peritoneo, mesenterio et ileo erat adnexa. In parte uteri posteriore altera capsula ossea, priori minor aderat, utero adhaerens, qui in regione hujus nexus justo tenuior et rup-

(2) Gazette salulaire de Bonillon. 1790.

tus reperiatur; quæ quidem capsula ossiculis foetus circiter trimestris repleta erat. Foetus ita duo per uteri rupturam cavum abdominis adierunt, quorum minor verosimillime eo tempore expulsus erat, quo mulier hæc, anno post partum priorem spurium, denuo doloribus vehementibus adgredebatur. Quis medicorum autem veram phaenomenorum allatorum causam in vita defunctae eruisset!

Lamsverd foeminam secavit, quæ gravida putabatur. Tantum vero aberat, ut foetum in sinu suo fovisset, ut potius in duplicatura peritoneaei sacculus scatebat, arena lapidibusque repletus, quorum maximus librum cum uncis quatuor pendebat. (a)

Treutler taeniae mentionem fecit, in duplicatura peritoneaei post mortem obviae, cujus praesentiam nemo divinare potuit. (b)

Omnium inflammationum topicarum saepissime epiploitis et mesenteritiis occulta occurrit, cujus rei testimonia abundant. Sic, ut unicum tantum ex centenis adferamus, Morgagni (c) historiam mu-

(a) Miscell. natur. curiosor. Dec. II. Ann. IV. Observ. 128.

(b) Auctar. ad helmintholog. Tab. III. Fig. 1—4.

(c) l. c. epist. 45. confer. Heister Diss. de hern. carn.

lieris refert, quae, nunquam pepererat et nosocomium adiit, nulla alia de re, nisi de debilitate virium et de fame quæta (erat enim mendica). Cum ibi igitur, ut refocillaretur, cubaret, ecce repentine animi deliquio corripitur et intra horam conficitur. Ventrem aperiens vir laudatus improvisae mortis causam statim deprehendebat, ruptum videlicet in mesenterio abscessum ex eoque in ventris cavum effusam materiam graveolentem. In mesenterio puellae, quae omnia phthiseos pulmonalis phaenomena edidit, lapides multi reperiiebantur, illaesis omnino pulmonibus. (d)

Quem medicorum fugit dirus iste morbus, qui Wassenaerum, summum classis Belgicae ducem, jugulavit quique, cum medicorum omnium princeps, Boerhavius immortalis, veram morbi et mortis causam quae in oesophago rupto latuit, eruere haud potuit, omni jure ad occultos abdominis morbos referri debet. (e)

In infante recens nato vivido, quod

(d) Garmanus de miracul. mortis. Lib. III. Tit. III. §. 65.

(e) Zimmermann von der Erfahrung. S. 169.

sine suffocationis periculō ne lactis quidem materni guttulas singulas deglutire potuit atque tertio iam die correptus fame et vita excessit, sectum cadaver palam fecit, aut oesophagus cum trachea unum tantum canalem constituerent. (f) Quis, quaeso, medicorum causae hujus suspicionem habere potuisset!

Morgagni refert, Victorium Gornia, cadaver principis secasse per longum tempus vomitionibus post quaevis ingesta excruciatum, etsi ne minima quidem unquam deglutiendi difficultas aderat. Oesophagus exterius membranaeus, interius autem erat cartilagineus, imo stomachum versus ad pollicis latitudinem osseus. (g) An igitur non secus ac sanguis per osseam arteriam cordis vi et retro positarum arteriarum propellitur, cibus quoque a validioribus pharyngis musculis impelli potest per gulam non conniventem, neque explicandum, sed patulam a rigidis parietibus perpetuo servatam.

Blasius in homine, qui, praeter

(f) Richter Diss. de infantid. in artis obstetricae exercitio non semper evitabili. Lips. 1795.

(g) Epistol. 28. §. 15.

voracitatem enormem, de nullo unquam valetudinis adversae sensu conquestus erat, in regione inter cor et diaphragma oesophagum ita dilatatum reperit, ut magnitudine ventriculo non esset absimilis. E hac dilatata oesophagi parte canalis perquam angustus, duorum pollicum longitudinem exhibens, in stomachum descendebat. (h)

Nec minus historia morbi hic referri meretur, quam Schmalz nobiscum communicavit. (i) Opem videlicet tulit medicam viro, qui, etsi fame optima praeditus, ne minimum quidem deglutire potuit, quod non extemplo iterum regurgitasset. Per tres circiter menses enematibus et balneis nutrientibus servatus, emaciatus tandem obiit. Cadaver dissectum ne minimam tanti morbi causam manifestavit, quam verisimillime in organico oesophagi, ventriculi, partiumve adjacentium vitio quaesivisses.

De difficile morborum ventriculi diagnosi nuperrime amicorum dilectus, Rie-

(h) Observat. anatom. p. 120.

(i) Seltne chirurgische und medicinische Vorfälle.

senkampff (k) testimonia adhibuit; sic u Kade (l) etiam egregiam hac de re edidit dissertationem:

Defunctus Kadelbach, medicus apud Lipsiensis cum viveret magni nominis atque bene meriti, ultimis vitae suae annis saepissime cordis palpitatione in dies incremente adflicebatur, quae tamen statim cessavit, simulac vomuit. Sectio corporis demortui causam morbi detexit, cuius vix unquam habuisses suspicionem. Ventriculus enim in hypochondrium sinistrum depressus atque in duas partes divisus erat, quarum sinistra saccum formavit, dextra vero eum in modum fuit angustata, ut intestini tenuioris magnitudinem aequabat. Quod formae vitium ex intumescencia abnormi lobi sinistri hepatis proficiscebatur, quo ventriculus in hypochondrium sinistrum erat repulsus et compressus. (m)

Quodsi forte iam miratus esses, ut tot tantique morbi ventriculum infestantes latere possint, magis adhuc mirari licebit, tot gastritidos exempla post mortem esse

(k) Dissert. citat.

(l) Diss. de morbis ventriculi ex materiei animalis formaque laesa explicandis. Hal, 1798.

(m) Hufeland Journ. der prakt. A. K. Bd. V. St. 4.

detecta, cujus, cum vitam adhuc degeret aeger, ne minimum quidem phaenomenon medicorum sensibus patebat. Attamen scriptores, penes quos fides est indubitata, veritatem hujus rei religiose testantur. Quos inter cl. de Haen (n), Stoll (o), Mohrenheim (p), Michaelis (q), Santeson (r), et Saillant (s) nominasse sufficiet.

Neque enteritidos occultae desunt exempla, quippe quae ullo sine dolore atque absentibus aliis phaenomenis inflammationum pathognomonicis decursum suum fecit. Riverius (t) cadaver viri cultro subjecit anatomico, qui nec unquam de doloribus aut nausea et vomitu conquestus erat et faeces alvinas ullo semper absque impedimento quotidie dejecerat. Volvulus coli triplex reperiabatur, intestinum hoc versus finem suum in globulum quasi erat

(n) Heilungsmethode, mit Zusätz. v. Plattner. Leipz. 1779. Th. IX. Cap. 1. §. 4. et aliis in locis.

(o) Heilungsmethode, übers. v. Fabri. Th. III. Bd. II. S. 149. ff.

(p) Wienerische Beitr. Bd. II. S. 235.

(q) Medic. Biblioth. Bd. I. St. III. S. 273.

(r) Samml. auserl. Abhandl. f. pract. Aerzte, Bd. XIV. S. 453.

(s) Samml. auserl. Abhandl. Bd. XV. S. 631.

(t) Observat. medic. Centur. III. Observ. 26.

contortum et, uti pars mesenterii huic loco adhaerens, eum in modum sphacelo erat correptum, ut faeces alvinæ in cavum abdominis essent effusae. Stoll (u) morbum opificis scriiniarii refert, qui omnia pneumoniae perquam vehementis signa, ne minimum autem enteritidos prae se ferebat. Tamen aperto demortui abdomine intestinum jejunum et ileum non perquam solum inflammata, sed sphacelosa etiam adparuerunt. Historias morborum huic non absimiles de Haen (v), Morgagni (x) et Voltelen (y) nobiscum communicant. Cavendum tamen erit, ne enteritiden chronicam, quae dolore fixo, obtuso, sed permanente tactuque abdominis semper quodammodo aucto, tensione abdominis dolorifica, aucta musculorum abdominalium calore, atque pulsu parvo, contracto datusculo nuntiatur, cum occulta commutes. Morbum intestinorum dignoscendo quam maxime difficillimum, ideoque omni jure nomine occulti

(u) l. c. Th. I. S. 254. ff.

(v) l. c. Bd. VI. S. 259.

(x) l. c. Epistol. XXXIV. XXXV.

(y) Samml. auserles. Abhandl. Bd. XI. S. 431.

dignum, de Haen (z) nobis servavit. Juvenis XIX annorum, paupertate maxima pressus, nosominum adiit viribus perquam labefactatis, ita, ut initii morbi sui ejusque decursus meminisse impar esset. De dolore tantum lateris dextri querebatur; respiratio brevis erat et laboriosa; tussis frequens, pulsus debilis et frequens, sitis fere indelebilis aegrotum excruciat et alvus semper obstructa erat.

Aperto demortui abdomine ne vestigium quidem omenti adparuit. Intestina tenuia et crassa in membrana valde expansa quasi in sacco haerebant, quae, etsi omento quodammodo similis, neuliquam tamen re vera omentum erat. Examen potius provide et diligenter institutum edocuit, membranam hanc sacciformem nihil aliud esse, quam tunicam intestinorum externam, quae per totam tractus intestinalis longitudinem a tunicis interioribus soluta iisque ne minimis quidem telae cellularis fibris adnexa erat.

(z) l. c. Th. VI. Cap. IV. §. 10.

Stalpartus van der Wiel (a) de generationem intestini coli in massam cartilagineam observavit, quae nullum aliud in vita phaenomenon ciebat, frequenti excepta alvi obstructione, quae ultimis tantum vitae hebdomadibus in vomitus crebriores abiit. Degenerationum ejusdem generis exempla in scriptis aliorum occurrunt. Memoratu dignum esse censeo, ut inter intestina alia potissimum colon degenerationi cartilageniae sit obnoxium; quod forte inde erit derivandum, ut in hac tractus intestinorum parte faeces crassiores, qui carbonico et terra calcarea abundant, diutius remorentur, qua scilicet mora materialium dietarum copia a vasis lymphaticis absorberi ac inter tunicas coli deponi potest.

Hepatis inflammationem occultam Discipulus olim hujus Universitatis, Merédig, in dissertatione sua inaugurali iam pertractavit, quam ob rem, ne crambem coctam recoquere, aut jactabundam citatorum copiam coacervare velle videat, hanc morborum occultorum genus prorsus reticeo. Cl. Balk, præceptor aegrotum

(a) Observat. rarior. medic. anatom. chirurgic. Cent. I. p. 237.

habuit, qui, cum viveret, haud ulla de alia molestia conquerebatur, excepta levi et transitoria respirationis oppressione, simulac modo cibos devoravisset. Paucis ante mortem diebus anxietatibus vehementissimis adgressus lisque e vita ereptus est. Cūlter anatomicus excrescentiam detegebat cretaeo osseam, magnitudinem pugni superantem, convexae insidentem jecinoris superficiei, quae diaphragmatis descensum prorsus negavit atque inde oriundam cavi thoracis amplificationem impedivit. Quò factum est, ut sensus oppressionis statim oriretur, simulac ventriculus impletus hépar in alium tollebat. Quis vèro e levi anxietate eaque transitoria ad tantum vitium organicum concludere voluisset? Nam ultimis ante mortem diebus, cum anxietates vehementissimae aegrotum adgredebantur, tumorem hunc primo esse adortum, aut insigniem saltem in modum auctum, quis est, quin neget! (b) Idem vir auditoribus casum memoratu dignissimum narravit, quem ut ad morbos abdominis occultos referas, nec momentum haesitabis. Cadaver enim sui-

(b) Exemplum simile leg. in Samuël. auserles. Abhandl. Bd. IX. S. 695.

cidiae sectione legali aperuit, heparque invenit, per totum fere ambitum suum in massam lapidosam commutatum et magnitudine enormi insigne. Tamen suicida antea obitum, praeter levem periodicumque melancholiae gradum, plerumque bene se habebat, munere suo diligenter fungebatur, atque, quod maxime miraberis, nec pallidum, nec flavescens, nec luridum faciei et albuginae colorem monstrabat, bene comedit, et alvum alternis deiecit diebus.

Vesicae felleae prorsus deficientis, sine ulla functionum abdominalium conditione avia, ductu simul cholodochi citra normam ampliori, Ludwig (c), Baldinger (d), Haher (e), Soemmering (f), Wiedemann (g) aliique mentionem faciunt.

Pancreatis vitia in classem morborum occultissimorum jure omni ponenda censeo. Quam anceps sit et ambigua pancreatitidos, diagnosis, medicorum princeps

(c) *Commentar. de reb. in scient. natur. et med. gest.* Vol. XVIII. p. 244.

(d) *Neues Magazin. f. Aerzt.* Bd. I. St. III. S. 274.

(e) *Philosophical Transactions.* 1749. No. 492.

(f) *Eingeweidelehre.* S. 199.

(g) *Rei's Archiv für Physiolog.* Bd. V. St. I. S. 144.

quidam (h) testatur. Eiusdem rei testimonium quoad diagnosin scirrhi et obstructionis pancreatis edunt J. R. Rahn (i) et Isenflamm, pater, (k). Balk, praeceptor iam laudatus, in museo pathologico, cui praeest, pancreas servat scirrhusum, e mortuo, qui in clinico Dorpatensi supremum obiit diem, excisum. Et alia viscera pancreati adjacentia, v. g. ventriculus et mesenterium, eadem correpta sunt labe. Tamen, praeter diuturnum pressionis sensum medio in abdomine, de nulla amplius molestia aequè conquestus est. Quatuor tantum circiter ante mortem hebdomades ingestos cibos ejicere coepit.

De morbis occultis lienis nunc verba facturus memoratu tantum dignissima offeram. Lienis deficientis casum, ullis absque sanitatis laesae phaenomenis legimus apud Schenckium. (l) Balk lienem servat in museo pathologico, partim induratum, partim in lipoma degeneratum, tamen qui

(h) S. G. Vogel. Handbuch d. A. W. für angehende Aerzte. Bd. IV. Cap. XIV.

(i) Diss. scirrhor. pancreat. diagnos. Goetting. 1796.

(k) Versuch einiger pract. Anmerk. über d. Eingeweide. Erlangen 1784.

(l) Observ. medic. Lib. III. Sect. II. Observat. 85.

viscus hoc retinuit, sanitate, cum viveret, relativa fruebatur, donec apoplexia repentina jugulatus obiit. Bonet (m) historiam foeminae refert, cujus lien totum ferè implebat abdominis cavum, quae tamen sanitate mediocri fruebatur infantesque sanos peperit. Vir optima sanitate, prout videbatur, gaudens, subito Ischuria vexatus tertio abhinc die obiit. Abdomine aperto omnia ejus viscera pure foedata reperiiebantur, quod lien effuderat, cujus videlicet substantia prorsus erat consumpta. Nec in renibus, neque in vesica urinaria vestigium quidem calculi aut arenae occurrebat. Acrimonia puris enormis tantum hostiliter in vesicam machinata erat urinariam, ut haec in parvum contracta volumen appareret. (n) Stöller (o) historiam viri refert, ab insultibus, ut videbatur, anginae pectoris vexati, cujus quippe paroxysmi dolorem lienis habebant comitem. Lien post obitum partim massa lapidea granulosa incru-

(m) Sepulcret. s. anatomi. pract. Lib. III. Sect. XVI. p. 283.

(n) Systemat. Einleit. in die theoret. u. prakt. A. K. Th. II. S. 713.

(o) Hufeland Journ. der pract. Heilkunde. Bd. XVII. St. II.

status, partim osseus, partim in pulvem nigram erat dissolutus.

De Renibus non minus valet, ac de ceteris visceribus abdominis, ut hi videlicet morbis sunt obnoxii occultis. Sic Balk, hoc ipso in anno ad juvenem vocatus est, quem febre nervosa adfectum reperit. Adorant insuper phaenomena hepatitidos occultae. Urina et quantitate et qualitate bona. Optima remedia eaque convenientissima incassum tentabantur. Decimo morbi die neger exstinguebatur. Sectio cadaveris renem sinistram inflammatum, dextrum suppuratione magna pro parte consumptum esse testabatur, cujus rei nec unicum quidem phaenomenon in vita aderat. Bonetus (p) refert: cadaver infantis recens nati a chirurgo quodam illi traditum esse. Cum corpusculum detegeret, videt ingentem tumorem in abdominis regione sub hypochondrio sinistro, et facta dissecandi copia adsumsit sibi comitem celeberrimum Borrichium, a quo rogatus, cujusnam partis tumorem illum esse cre-

(p) Sepulcret. Lib. III. Sent. XVII. Observat. XXII. §. 1.

deret? lienem accusavit Bonetus: contra Borrichius hepatis hoc esse vitium indicavit.

„Aperto abdomine“ — ut ipsius Boneti verbis utamur — „cum magna circum-
 „spectione, invenimus hepar mole sua na-
 „turalem quantitatem non excedere, ut nec
 „ventriculum, nec lienem. Cumque inte-
 „stina non statim adparerent, credebamus
 „primo intuitu, naturam involucri mem-
 „branoso eadem obvolvisse et a reliquis ab-
 „dominis visceribus separasse. Sed cum ea-
 „dem reperiremus detrusa versus os ilium
 „dextrum, in alias incidimus cogitationes.
 „Nam venis magnis per superficiem sparsis
 „praeditus erat tumor, et in ejus parte supe-
 „riore aliquid rubicundi, instar placentae
 „uterinae, adparebat: unde, quamquam
 „masculus esset foetus, sperabamus, utrum
 „hic nos inventuros, et in eo fortasse foe-
 „tum alium; eoque magis, quod in fine
 „cerneremus particulam, qualis est ala vo-
 „spertilionum cum tuba et teste in mulieri-
 „bus. Sed aperto tumore invenimus, eum
 „repletum fuisse copia seri ingenti. Venas
 „examinandoprehendimus, eas e trunco
 „cavae statim sub hepate originem trahere.
 „Tandemqueprehendimus, renem dex-

„trum in ejusmodi molem excrevisse et tu-
 „morem illum formasse, qui tamen ren et
 „a figura sua naturali, et a substantia pluri-
 „mum discrepabat. Nam crassissimae mem-
 „branae erat admodum similis; ureter quo-
 „que dexter plane erat impervius.“

Quodsi viri tanti ingenii, ac Bonetus
 fuerit cum Borrichio, cadavere etsi iam
 aperto tamen de vera tumoris natura dubi-
 tare adhuc potuerint, perquam fallacem
 atque difficilem diagnosin casus ejusmodi in
 vita esse debere, nemo speramus erit, quin
 concedat. Aeger quidam diarrhoea puru-
 lenta jugulatus obiit, quam symptomata en-
 teritidos praecedebant. Sectio pathologica
 vero rem longe aliae esse conditionis de-
 monstravit. Ren enim sinister cum colo-
 descendente coaluit ac in puncto adhaesio-
 nis ita erat perforata, ut pus in colon pror-
 sus ab omni inflammatione liberatum effun-
 di posset. (q)

Vir, XLIX annos agens, variis excru-
 ciatus molestiis, respectu autem ad syste-
 ma uropoëticum de eo tantum erat conque-
 stus, ut lotium minori ac solet copia excer-

(q) Weigel Italian. chir. Biblioth. Bd. II. S. 206.

neretur, quod tamen usque pridie obitum via ordinaria per urethram emittebatur. Post mortem dissectus renes in corpora uvaeformia, mollia, pollicum decem longia, sex autem usque ad septem crassa mutati inveniebantur, quae e vesiculis forma et magnitudine diversis, humorem fuscum urinamque redolentem continentibus, erant contexta. Substantia renum omnis erat deperdita prorsusque desorganisata, ita ut ne minimum quidem pelvis renalis vasorumve emulgentium vestigium pateret. (r)

Morbos uteri et ovariorum occultos silentio praeterimus, cum temporis spatium breve vetat, limites scriptiunculae hujus amplius ponere cumque neminem medicinam facientium fugit, quam difficilis sit, manca et dubia morborum partium harum diagnosis.

(r) Hufeland Journ. d. pract. Heilk. Bd. XIII. St. III. S. 51. ff.

Cap. II.

De causis, quae morborum abdominis diagnosin difficilem reddunt
atque ancipitem,

Morbum occultum tunc adesse dicimus — cum e phaenomenis essentialibus, quibus se manifestare solet, unum, aut plura, aut prorsus omnia deficiant, vel si haec ita sint obscura, ut pro alio vitio potius, quam pro morbo, qui re vera adest, haberes. Quodsi nunc in scriptis nostratum phaenomenologiam cujusvis morbi, potissimum acuti, evolveres, aliter non fore posse credo, quin dubites, diagnosin morborum cum ad perfectionis gradum iam esse pro-
fectam, ut, si vera ejus natura cuilibet lateret medico, causam incertitudines in ignorantia negligentiaeve observatoris potius in-

esse, ac in morbo ipso. Recorderis vero, volumus, morbum perquam raro tantum simplicem medenti occurrere, sed mixto plerumque caractere gaudere; quo facto haud difficile intelliges, purae simplicisque aegritudinis imaginem naturae et formae externae mali compositi, quin! complicati non ita esse similem, ut hoc in adumbratione illius facile et primo quasi intuitu esset dignoscendum. Quod vero in morborum chronicorum diagnosi quaerenda navigamus aequor, syrtum sane plures ac insularum nobis occurrunt. Neque fieri potest aliter, ut diagnosi in morbis chronicis semper sit difficilior, ac in acutis.

In his enim saepe iam sufficit, formam et characterem morbi generalem eruissse, qua e notatione tunc methodum medendi generalem stabilire licebit. Ut morbis vero chronicis apte medeamur, opus est analyseos peculiaris quam diligentissime institutae, quod vocabulo hodierno vernaculo „das Individualisiren“ audit: id est; symptoma quodvis eminens separetur ab altero et per se examinetur, ut rite cognoscamus, quod illi proprium sit, tali tantum ratione ad verum ejus ortum adduci possimus. Cum

enim in morbis chronicis plurimis aut vitium topicum, aut peculiare saltem organi hujus alteriusve ponendum est, in maximum certissime ducimur errorem, si generalem tantum constitutionis totius mutationem respiciamus, atque verum mali fontem, deviationem puto partis internae nobilioris a forme aut vitalitate sua normali, negligeret praetereamus. Nulla enim spes affulget, ut morbo medeamur e vitio organi singularis orto, si ignoramus, quale organon, aut quale systema organicum adfectum sit. Quae in casu, si rationalem, non mēre empiricam, facere decreverimus medicinam, necesse est, ut e signis sensibus atque intuitui nostro oblatis non solum pro certo habeamus, cuinam organo causa morbi insideat, quaque ratione partis hujus actio a sanitatis norma aberret, sed ut etiam speciem hujus deviationis, gradum ejus et effectusque quos constitutio universalis hoc e fonte perpessa sit, prudenter investigemus. Quantum autem in modum ejusmodi inquisitio difficilis, quantisque circum sit munita impedimentis, teste sciamus experientia quotidiana. Etenim hae res tantis obtectae sunt tenebris, quas penetrare homini non datum est, aut lucem spargunt ita debiam

et fallacem, ut phantasmata adspiciamus, non autem veram morbi naturam. Quibus de impedimentis artis exercitium circumdantibus divus iam Hippocrates conque-
stus est (s), etiam morborum multum huic attro-
erant incogniti.

Certam diagnosis talia nobis tantum
foenerant phaenomena, quae medicus sen-
sibus visus et tactus percipit, aut, quod
idem est, quae e habitu aegroti petuntur.
Signa e sensu aegrotantis s. sensu subjectivo
petita perquam contra sunt dubia, quae
prorsus fallacia; quoniam ope chenaesthe-
seos percipiuntur, quae partim claras et dis-
tinctas notiones animo adferre omnino ne-
quit, partim non raro ipsa avia deprehendi-
tur igiturque tunc morbi sunt, non partis
alienae, est nuntia.

Res insuper est perquam ardua et peri-
culi plena; quin! non raro hominis vires
prorsus superans, si sensationes nostras non
claras et saepius mirum in modum mixtas
seque invicem perturbantes, verbis distinc-

(s) Lib. de arte. XVI.

tis alio depingere atque intellectui suo clarescere volumus. *Impedimentis* diagnoseos morborum utronicorum in universum hucusque consideratis, ad causas progredimur singulares præcipuas, quæ morbis abdominis occultis potissimum favent. Et hæc quidem sunt sequentes:

Abdomen maximam nervorum copiam amplectitur, qui inter se tot tantisque anastomosibus connectuntur, ut incitamentum morbosum, huic organo insidens, perquam facillime ad alteram reflectatur, quæ ex causa iudicium ætroti subjectivum de sede sensationis ingratae, quæ adversa organorum valetudinem nuntiari solet, decipiatur necesse est. Nervi, qui ad viscera proficiscuntur abdominalia, sunt:

A. Nervus vagus, qui primo ramos oesophageos: parietibus oesophagi, quem visceribus abdominalibus adnumerare libet, foenerat; tum plexus oesophageos per foramen diaphragmatis oesophageum in ca-

tum abdominis dimittens, ramulis quibusdam arcum ventriculi minorem amplexitur atque nexum habet cum gangliis coeliacis, iisque mediantibus cum hepate; tum plexus posterioris oesophagei ope pylorum nervis circumdans, gangliis immittitur coeliacis; tum denique aliis quoque ramulis ad pancreatis glandulam adque intestinum tendit duodenum. Neque minus vinculum init cum nervo sympathico magno. Hoc, ni fallimur, nervo mediante sympathia mirabilis facillime erit explicanda, quae inter organa respirationis eaque digestionis evidenter adest.

B. Nervus sympathicus magnus a canale carotico incipiens, cum trigemino, abducente, glossopharyngeo et vago conjunctas, totam descendit spinam vertebralem et tum cum nervo phrenico, tum cum omnibus nervis vertebralibus et sacralibus societatem init intimam, mediantibus gangliis.

Pars hujus nervi thoracica et lumbaris potissimum ad rem faciunt nostram. E parte videlicet thoracica ramuli partim ad plexum oesophageum, partim ad par decimum va-

gantur; quia nervi splanchnici habentur a parte, qui ultimè iterum plexus coeliacos et ex his plexus gastricos, hypogastricos, hepaticos, splenicos, mesentericos, renales, spermaticosque constituunt. Plexus hi omnes inter se denuo variis perquam cohaerent viis. Mirabilis sympathia, quae inter viscera abdominalia atque organismum universum animadvertitur, e nervo tantum sympathico magno mediate pendet.

C. Ganglia plura abdominalia. Omnia haec ganglia e ramis nervi sympathici magni cum variis nervis spinalibus constituantur.

Qua ex enumeratione nervorum abdominalis (quam manca sit, ipse sentio, sed de re abdominalis anatomica disserere etiam nolui) patebit; ut viscera abdominalia e nervis tantum spinalibus, vago solum excepto, sensibilitatem suam hauriant. Neque minus pro certo scimus, quod nervi cerebrales in genere, quoad relationem ad magnitudinem encephali, tenuiores sint nervis spinalibus, quoad respectum ad magnitudinem medullae spinalis. Sic et nervi cerebrales omnes singulatim contemplati

tenuiores sunt, quam nervi spinales (t). Teste porro experientia, re anatomica et physiologica constat, ut sensibilitatis negotium gradu eo minor sit atque obtusior, quo crassioribus exercetur nervis; nervi vero in abdomine scatentes ad spinalium potissimum classem pertinent ideoque crassiores reperiuntur. Immortalis iam Hallerus (u) suspicatus est, scopum naturae in construendis nervorum gangliis nullum esse alium, quam ut eorum ope gradus sensibilitatis diminueretur. Cui quoque sententiae cl. Arneemann*) non multis abhinc annis calculum adiecit suum, credens, ut ganglia leni forsitan pressura, scirrhorum instar, sensibilitatem nervorum nodulos istos transeuntium debilitarent. Quanta autem inest visceribus abdominalibus copia gangliorum! Quae antedicta, si ita se haberent, quorum veritatem nemo nostratum, ut speramus, forcillabit, egregie demonstrant — sensibilitatem viscerum

(t) Fr. Hildebrand Lehrbuch d. Anatom. d. Menschen. Bd. IV. S. 295t.

(u) Element. Physiolog. Tom. IV. pag. 407.

*) Versuch über die Regeneration. Bd. I. S. 255.

abdominalium ob maiorem nervorum crassitiem gangliorumque copiam non ita esse magnam, ac in aliis partibus, atque ob nexum nervorum eorumque plexuum multitudinem confusam modo et obscuram sensationem, neutiquam vero claram et distinctam, de sede causae dolorificae s. morbigenae in animo concipi posse; quod ad imperfectam morborum abdominis diagnosis quam maxime confert. Nonnullis quidem in morbis infimè ventris nervorum abdominalium sensibilitas, causae morbigenae ipsius ope, eum in modum adaugetur, ut dolores saepe enormes aegrotum excrucient. Cujusmodi autem generis morbi non sunt plures; tamen et in iis sedes mali non semper distincte erit eruenda, nisi dolor fixus permaneat.

2. Causa reconditae morborum abdominalium naturae secunda in eo quaerenda est — ut conditio voluminis, consistentiae, formae, directionis situsque organorum devia, sic ut destructiones in textura eorum interna, sensui

tactus medicorum non sint obviae. Partim tensio musculorum abdominis, partim quod tubus intestinorum viscera cetera quasi obtegat, explorationem sensu tactus perficiendam perquam reddunt difficilem et cognoscendo ambiguum.

Plura adhuc eaque majora inquisitionis diagnosticae nobis obijciuntur impedimenta — si musculi abdominales pinguedine abundant, si cavum ventris aëre aut aqua, aut pure extensum turgat, aut integumenta abdominis saltem sunt oedematosa, si spiritus frequens trahitur respirationisque negotium musculis potissimum absolvitur abdominalibus, si foemina aegrotans simul ventrem fert gravidam, si tussi continua spastica aeger excrucietur. Quae mesenterium, pancreas et parvam ventericuli curvaturam afficiunt causae, horumque organorum infarctus, indurationes, intumescantias, scirrhumve producant, qui haec organa obsident tumores cystici, lipomata, hydatides etc. tactu fere nunquam rite dignoscuntur. Quodsi forte nobis hic obijceres — nil facere ad rem, an medicus certam sibi et definitam morborum ejusmodi peculiarium diagnosin parare possit, nec ne? cum modo e phaenomenis suspiceret,

obstructa et tumefacta esse haec illave viscera cum hunc morborum formae una generalis medendi methodus eademque opponenda sit, utrumne hoc viscus sedem contineat mali, an aliud — quaerimus ex te: an eadem medendi methodus eademque indicata in sola visceris obstructione sic dicta frigida et in obstructione, quae cum diarrhoei inflammatoria aut phlogosi evoluta est, adhibenda tibi forte videantur? Quo autem phaenomeno inflammatae visceris latentis conditionem dignosces, nisi notionem hanc e tactu manus dolorem ciente aut augentē desumere velis? Febris quidem ab omnibus fere rei medicae scriptoribus ut essentielle inflammationis signum consideratur; et tamen non una exstat observatio, quae docet, omnia reliqua inflammationis symptomata adfuisse et gravissimam post mortem visceris cuiusdam inflammationem inventam esse, licet medicus per totum morbi decursum nullam febrem animadvertere potuerit. Praeter testimonia in capite dissertationis nostrae primo iam allegata, sufficiet, alterum a Sviétenio (v), alterum a Rosa (x) divulgatum adfuisse.

(v) Commentar. in Boerhav. Aphorism. Tom. I. §. 371.

(x) Act. natur. curiosor. Vol. VIII. observ. 47.

3. Tertiâ denique causarum, quae morbos abdominis occultos reddunt in eo inest — ut inter functiones viscerum hujus cavi talis existat nexus intimus talisque officiorum vicissitudo, quo minus certiore te facere nequeas, utrumne haec functionum primitive laesa sit, an altera. Eadem fere phaenomena in obstructione hepatis et lienis, eadem in infarctu pancreatis et mesenterii occurrunt e. s. p. Quin functiones visceris cujusdam saepenumero prorsus illaesas deprehendimus, viscere ipso mirum in modum iam destructo. Cujus rei exempla caput nostrum primum largitur. Quod inde accidere videtur atque explicari potest, ut functiones viscerum abdominalium non ad eas referantur, quas vitales nominare consuevimus, quarum scilicet sine integritate vita per longum temporis spatium vivere nescit, quaeque magis sensibus medici patent.

Superest, ut nota porrigamus nonnulla, quorum ope diagnosis morborum occultorum abdomi-

nis quodammodo perfectior reddi possit.

1. Quilibet medicus omnes intendat vires, ut situs viscerum abdominalium menti suae semper sit praesens. Sciat nempe, in qua abdominis regione quodlibet viscus positum sit; quantum hujus organi in aliam promineat regionem; quodnam viscus, si aeger tergo incumbit, alterutro sit superimpositum; quamnam in regionem, docentibus sectionibus pathologicis, viscus quodlibet morbose dislocari aut urgeri possit. Haec notiones ex indefesso tantum anatomiae practicae exercitio atque diligenti observationum fide dignissimarum lectione proficiuntur.

2. Inquirenda sunt diligentissime omnia excreta tum ope sensuum, tum ope chemiae analyticae sanioris. E chemia corporum organico-rum hodierna antea vero medicus notiones sibi parare debet, quatenus sunt partes constituentes cujusvis partis organicae solidae atque cujuslibet humoris organici secreti in statu sano, et quatenus sit relatio s. propor-

tio partium constituentium cuiuscunque partis aut humoris inter se. Sic facile aut saltem non perquam difficili negotio excreta, quae ex hepate morbozo prorsciscuntur, ab iis rite distinguet, quae lien pathologicus foeneravit.

3. Omnia phaenomena singulatim perpendeat et posthaec primum cum Summa phaenomenorum prudenter comparet. Conferatur haec admonitio cum eo, quod iam in initio hujus capitis de necessitate artis adtulimus, quam vernacula „die Kunst zu individualisiren“ vocamus.

4. Praecipue vero ad hypochondria attendere oportet, praesertim si suspicaretur, ut occulta adsit visceris abdominalis inflammatio. Aliquando enim, quamvis manifestus haud animadvertatur dolor, aestum tamen et sensum quendam circa has partes injucundum, molestum, gravativum, fixum tamen et non transeuntem; quem ipsi satis describere nequeunt, aegri experiuntur. Interdum ipsi quidem de nullo ejusmodi sensu conqueruntur, sed si accurate inquiri-

ras, tum demum hunc sensum molestias tibi fatebuntur. Saepe vero omnem doloris sensum negantes, imo sibi circa haec loca intacta bene esse dicentes, nihilominus hypochondria si tetigeris, aut sono emisso, aut vultu, aut denique levi concussione corporis, doloris sensum quendam produnt. Praeterea num dura, vel tensa, vel alio modo affecta sint hypochondria, probe investigandum. Uterius vero, inflammationes abdominales adesse, varia affecti symptomatis nervosi symptomata confirmant. Inde venire videtur, quod plures autores malignitatem in inflammatione viscerum posuerint, uti e. g. Baglivi (y) et Brendel (z). Si hilaris et serena sit facies, si oculi haud immutati, non facile tinenda est circa hypochondria inflammatio. Si vero oculorum obtusus acris sit atque intentus, si aegrotus quasi cogitabundus, ad omnia inattentus, nihil eorum, quae coram ipso fiunt, curat, et animo praeterea est abjecto, si praeterea plures affectiones adsunt spasmodicae; tunc verisimillime inflammatio in infimo ventre serpit. Si denique soporosus existit aeger

(y) Oper. omn. Lib. I. cap. 9.

(z) Dissert. de serior. evacuant. usu in febrib. malign. etc.

et admodum debilis, si pulsus parvus et inaequalis, si affectiones capitis et systematis nervosi valde incrementum, si denique nec audit, nec videt, nec suarum perceptionum sibi conscius est, tunc in gangraenam transire inflammationem, statuendum erit.

T h e s e s.

I.

Febris intermittens est morbus nervorum.

II.

Febris puerperarum est singularis morborum species.

III.

Consilium quorundam obstetriciorum: solutionem placentae, sectione caesarea lacta, naturae committendi, omnino est rejiciendum.

IV.

Praeter vim dynamico-chemicam omnibus medicamentis inest et psychica.

V.

Et in fœtu adest sanguinis circulus minor.

VI.

Varices gravidarum non solum utero vasa pelvis prementi sed etiam sanguini minus oxygenato tribuendae sunt.
